

כי תבוא תשפ"ו: הרב הלוי

4922. לימוד תורה בישיבה: אמרו חז"ל שעד תקופת רבן גמליאל הזקן היו לומדים תורה בעמידה, שעד שמת היתה בריאות בעולם ומשמת ר"ג ירד חולי לעולם והיו צריכים ללמוד תורה בישיבה (סוטה מט,א; רש"י שם). עניין העמידה מציין שהתלמיד עומד לשרת לפני ה' ולכן אין ישיבה בעזרה. מכבוד התורה להיות עומדים כמו בעבודה במקדש ולכן אמרו חז"ל: 'העמידו' תלמידים הרבה (אש דת ה, עמ' תשעז).

8922. בין שפה ל'לשון': הדיבור של האדם מורכב מציוריות אותיות יוצרים מילים, ומצד זה הדיבור של כל מדברי שפה היא שווה. מצד שני, יש לכל אדם תנועת דיבור אחרת, יש המדברים מהר ויש המדברים לאט ישנם הרבה חילוקים שעל פיהם אפשר לזהות את האדם המדבר לפי הסגנון שלו. ה'שפה' היא נוסח הדיבור השונה בין עם לעם, וה'לשון' מבטאת את צורת ההגה כי התנוחה של הלשון במגעה בחיך היא הגורמת את החיכוך. כן במעשי המצוות יש את החלק המעשי והוא דומה ל'שפה' ויש גם את החלק הרגשי שבזה לכל אדם יש רגש אחר. על זה אומר דוד: "יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות" אלו אשר שוא ידברו אומרים לחסיד שמעשיו אינם מתאימים לו הם עוסקים בשפתי חלקות כי רצונם שכולם יעשו את מעשי המצווה ביובש ובצורה אחידה (תבונות כפיו, תהלים א, עמ' 675).

7981. מצוות שופר במי ששומע על ידי מכשיר שמיעה: חרש שאינו שומע כלל הרי הוא פטור משמיעת שופר, ואינו מוציא אחרים (שו"ע או"ח תקפט, ב). דנו האחרונים, האם מי ששומע בעזרת מכשיר שמיעה חייב בשופר ויכול להוציא אחרים ידי חובה? יש שדימו זאת למי שרואה על ידי משקפיים שנחשב כראיה גמורה או למי ששומע על ידי חצוצרה, ולכן חייב במצוות, והשומע על ידי מכשיר שמיעה יכול להוציא אחרים (ילקו"י תקפט, א). מאידך, יש אומרים שהשומע על ידי מכשיר שמיעה אינו שומע את קול השופר עצמו אלא קול הברה ולכן פטור ואינו מוציא אחרים ידי חובה (אול"צ ד, טז; מנח"ש ט, א). לפענ"ד, אדם שנעזר במכשיר שמיעה, יכול להוציא את האחרים ידי חובה (הרב הלוי).

9412. אכילה מן המחובר: נאסר לישראל לאכול תרומה, ואם אכל הרי הוא חייב מיתה בידי שמיים. נאמר בגמרא (מנחות ע,א), כי ישראל האוכל תרומה כשהיא עדיין מחוברת לקרקע פטור, משום שזה דבר משונה ובטלה דעתו אצל כל אדם ולכן פטור מן המיתה ומן החומש (רמב"ם תרומות יא,כו).

5332. אכילת דגים בשבת: גזירת המבול לא נגזרה על הדגים, משום שהם לא השחיתו את דרכם (חזקוני בראשית ו,יב), שכן נאמר: 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', ולא בים (באר שבע סנהדרין קח,א). מטעם זה נהגו לאכול דגים בשבת ולכן בחר הבעש"ט לגור במעזיבז' מפני שמצויים שם דגים וקל להשיגם (פרדס יוסף שמיני ט,ט). נאמר בגמרא שאת השבת מענגים בתבשיל של תרדים, דגים גדולים וראשי שומים (שבת קיח,ב), נחלקו האחרונים אם יש חיוב לענג את השבת בדגים בדווקא יש מי שאומר שזהו חיוב עונג מהתורה (בית הלל י"ד ריח, הע' כב) ורוב האחרונים חולקים וסוברים שזהו למצווה מן המובחר (שו"ע הרב או"ח רמב, הע' ד). זוהי מצווה מן המובחר (הרב הלוי).

6332. לא תחסום שור בדישו: איסור לחסום שור בדישו, הוא במניעה מבהמה לאכול את המאכל שעליה היא עושה את המלאכה. הוא הדין לכל בעל חיים והוא הדין גם לכל מלאכה בדבר הצומח על הקרקע (רמב"ם שכירות יג,ב), כדוג' חמור הנושא תבואה על גבו. בדיעבד, אם עבר וחסם את פי השור, התבואה מותרת באכילה (חולין קטו,א). מותר לחסום את הבהמה מלאכול אם המזון עלול להזיק לה, וכן כאשר יש סיבה הלכתית למנוע מהבהמה לאכול. אם השור דש בתבואה שהיא תרומה מותר לחסום אותה, אך משום מראית עין יתן לה מזון חילופי בסל הסמוך לפיה (רמב"ם שכירות יג,ד).

7332. בישולי גויים בפיצוחים: קליה נחשב כבישול (כך עולה מהרמ"א י"ד קיג,ב) ולכן במיני הפיצוחים שקלה אותם הגוי, יש לדון בכל מקרה לגופו, האם הוא נאכל חי ומותר או שלא, כמו כן חלק מהמינים עולים על שולחן מלכים ולכן יש בזה איסור בישולי גויים (אהל יעקב קיג,עד; ישא יוסף י"ד א חה). אמנם יש מי שמיקל כיוון שהפיצוחים נאכלים חיים וכן אין הם באים ללפת בהם את הפת (נועם הלכה-דיני עכ"ס, עמ' קצב). אפשר להקל בכל הפיצוחים משום שלמיטב ידיעתי הם נאכלים חיים ועוד שהם אינם באים ללפת את הפת (הרב הלוי).

8332. אמירת וידוי ונפילת אפיים בסליחות כשיש חתן: הלכה היא, שאם יש חתן בבית הכנסת בעת תענית ציבור אומרים סליחות של תענית ציבור ומדלגים על אמירת נפילת אפיים (שו"ע או"ח קלא,ה). נחלקו האחרונים בדיון הסליחות כיצד ינהגו כשיש חתן (ילקו"י ימים נוראים, דקדוקי, לח): יש אומרים שבסליחות הוידוי הוא העיקר מהסליחות והוא חלק מהתשובה, לכן לא שייך שהציבור ידלגו על זה בגלל החתן וגם החתן יכול לומר עמהם וידוי ונפילת אפיים (בית חתנים כא,טז בשם הגר"צ), ויש אומרים שאין אומרים נפילת אפיים כדן תענית ציבור (הליכות שלמה א יג). מקובל שכשיש חתן, אין אומרים וידוי ונפילת אפיים גם בסליחות (הרב הלוי).

0432. תקיעת השופר בחודש אלול: מנהג האשכנזים להתחיל לתקוע בשופר מראש חודש אלול אחר תפילת שחרית, ויש מקומות שתוקעים גם אחרי ערבית (רמ"א או"ח תקפא,ג), על פי דברי המדרש שבר"ח אמר הקב"ה למשה לעלות להר ולהעביר שופר בכל המחנה והקב"ה נתעלה באותו שופר, ולכן תיקנו לתקוע בשופר בר"ח אלול כל שנה כדי להזהיר את ישראל שישבו בתשובה, ובכדי לערבב את השטן שלא להשטין על ישראל. המנהג הוא על הציבור ולא על היחיד (צ"א יב,מח), הנוהגים כדעת השו"ע יש נוהגים לתקוע גם בסליחות בעת אמירת י"ג מידות וגם קודם תתקבל כדי לצאת י"ח לכו"ע (כה"ח או"ח תקפא,ג).

1432. מלוך על כל העולם כולו: כאילו נכתב מלוך על כל העולם, והעולם כולו. שכל העולם הם כל הנבראים הקיימים בעולם, והעולם כולו הוא המקום כלומר העולם עצמו. הבקשה היא שהקב"ה ישלוט על כל היצורים ובכל מקום שהם נמצאים, שלא כמלך בשר ודם שהגם שהוא שולט על האנשים הם יכולים להסתגר ממנו ואז אין לו שליטה עליהם, אבל הקב"ה נמצא בכל מקום ושולט בעולם כולו (תפלת כל לב, עמ' שמג).

פרשת כי תבוא: מצוות הביכורים והאמונה

הפרשה פותחת בשתי מצוות התלויות בארץ: מקרא ביכורים וידוי מעשרות. במצוות מקרא ביכורים יש טקס שלם וחגיגה גדולה מסביב למצווה. לעומת זאת, בפרשת וידוי מעשר שני אין הרבה טקס וחגיגות; התורה רק מצווה לתת ללוי, לגר, ליתום ולאלמנה את המעשרות שטרם ניתנו, ולומר לפני הקב"ה: "השקיפה ממעון קדשך מן השמים..." (דברים כו, טו). ממה נובע ההבדל בין שתי המצוות הללו?

במצוות הביכורים, המשנה (ביכורים ג, א) אומרת שאם אדם רואה תאנה שביכרה, עליו לסמן אותה כדי להביאה לבית המקדש. מדובר באדם שעוד לא ראה מה יצא מהפרי הזה, ועדיין לא קצר את הפירות. מה שמחזיק אותו כרגע - זו האמונה. לעומת זאת, בביעור מעשרות האדם כבר ראה את היבול וכבר נהנה מהפירות. זוהי מעלת האמונה. בזכות האמונה - מביא הביכורים זוכה לטקס חגיגי כשהוא מביא את הביכורים למקדש.

בדומה לזה, יש מצווה לשמח חתן וכלה. לכאורה היינו צריכים לשמח דווקא זוגות ותיקים הנשואים כבר חמישים שנה, שהרי החיים שלהם נכנסו לאיזו שהיא שגרה, והנישואים שלהם צריכים רענון. אבל בכל זאת אנו משמחים דווקא זוגות שמתחילים את דרכם המשותפת, משום שהחתן והכלה מתחת לחופה דואגים וחוששים, כיון שהם אינם יודעים האם יצליחו לממש את התקוות הגדולות שלהם. לעומת זאת, הזוג הוותיק יושב כבר על זרי הדפנה וקוצר את ההצלחה. יש להם ממה לשמוח, ולכן השגרה לא מכרסמת בהם.

דוגמה נוספת: בכל בוקר אנו מברכים "הנותן לשכוי (במלעיל!) בינה, להבחין בין יום ובין לילה". מי שגר בשכנות ללול תרנגולים, שומע את התרנגולים קוראים קוקוריקו כמעט כל הלילה, ולפעמים הוא שואל את עצמו: האם התרנגולים האלה הם "קוקו"? מדוע הם קוראים באמצע הלילה? התשובה לכך היא שהתרנגול רואה גם בחשכה את האור בקצה המנהרה. הוא מתבונן על החיים בעין אופטימית. מה שמחזיק אדם ונותן לו כוח הוא האופטימיות והיכולת לראות את חצי הכוס המלאה. לכן יש הבדל בין מי שהאמונה מחזיקה אותו, לבין מי שקוצר כבר את פירות ההצלחה.

